

ברכות השחר Lesson Two Supplement

Sample Final Exam Questions From Rabbi Isaiah Wohlgemuth's 12th Grade

Beurei Hatefila Class At Maimonides School, Brookline, MA

6. מה הפירום של מפליא לשירות?
7. מדוֹעַ חותמים בב' עוביים, רופא כל בשר ומפליא לעשו?
8. איך קוראים: חללים או חלולים?
9. אלקי בשמה שבתת בי טהורין היו; האם טוב לדרג על המלה היא?
10. אתה בראת אתה יוצרת אתה בפתח بي; מדוֹעַ כפילותות הלשון?
11. מה פירוש החטימה "המחזיר גשםות לפגרים מתים"?

Answer to Question 6:

רישוי ממכת ברכות דף ס' עמי ב'-ומפליא לעשות – בנגד שהונך חלול כמו נאך, והנאל דזה אם יש בו נקב אין הרוח עומד בהתוכו, והקדוש ברוך הוא ברא את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים הרבה, ואף על פי בגין דרוה בהתוכו כל ימי חייו, וזה פלייה וחכמה.

Translation: The words: *Mafli La'Asos* are said to reflect that the human body is hollow like a goatskin container. Should the goatskin container be pierced, the air inside escapes. In contrast, the human body may also be hollow but because G-d created the body with wisdom, G-d provided holes within the body from which excretions can flow without the soul of the person exiting the body. That a human body acts in that manner is astonishing and the product of great wisdom.

Answer to Question 7

תלמוד בבלי ממכת ברכות דף ס' עמי ב'-ברוך אשר יצר את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים חללים נלווי וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או אם יסתם אחד מהם אי אפשר לעמוד לפניך. מיי חתימים? – אמר רב: רופא חולמים. אמר שמואל: קא שויינדו אבא לכווי עלמא קצירין אלא: רופא כלبشر. רב ששת אמר: מפליא לעשות. אמר רב פפא: חלבך נMRIndo לתרוייהו, רופא כלבשר ומפליא לעשות.

Translation: Blessed is He who has formed man in wisdom and created in him many orifices and many cavities. It is fully known before the throne of Your glory that if one of them should be improperly opened or one of them closed it would be impossible for a man to stand before You. How does the Bracha conclude? Rav said: Blessed are You that heals the sick. Said Samuel: Abba has turned the whole world into invalids! No; what he says is, 'That heals all flesh'. R. Shesheth said: Who does wonderfully. R. Papa said: Therefore let us say both, 'Who heals all flesh and does wonderfully'.

Answer to Question 8

מחוזר ויטרי סימן פט' – לא נימא חללים דלא לישוי לכוכי עלמא מריעי לשון חלל.

Translation: Do not say *Chalalim* because that implies that all humans are ill since the word *Chalal* is defined as a dead body.

אורחות חיים חלק א' דין מה ברכות-חלולים חלולים בני' רמ"ח בנגד רמ"ח אברים.

תפלה شهرית- 101- Tefila

Translation: Say: Chalulim, Chalulim. Those two words total the number 248 in Gematria representing the number of bones in a person's body.

Answer to Question 9

Guide To Jewish Prayer by Rabbi Isaiah Wohlgemuth, p. 24

Yitzhak Baer (1825-1897), in *Seder Avodas Yisrael*, puts the word **היא** ("it" in the feminine) in parentheses. He says, "The soul that You gave me was pure when You created it." In other words, it might not be so pure anymore.

The majority of texts, however, say, "The soul that You gave to me is [still] pure." How can we make such a statement? The Rabbis used the *Siddur*, and this blessing in particular, as a vehicle for discussion about a major difference between Christianity and Judaism³¹. Since Jews lived in a Christian world and were constantly under attack, they could not explain their philosophy publicly, so it was quietly integrated into the *Siddur*.

The Christians teach the doctrine of "original sin," that every human being is born sinful. Only through baptism is one freed from original sin. Judaism disagrees. So when we say **נפשך ביהוָה נשׂמָה** ("the soul that You gave me is pure"), it is quite possible that this was emphasized by the Rabbis to show the difference between Christianity and Judaism. Nothing from God's hands could be impure. God did not create people with sinful souls. Perhaps we have sinned since our birth, but we can then purify our souls again through repentance and the absolution from sin.

Answer to Question 10

Guide To Jewish Prayer by Rabbi Isaiah Wohlgemuth, p. 25

We each have a soul but we are all different. We have different minds, different interests, but the same divine soul. This is why the *Siddur* here uses two expressions, **בראתה** and **צרצה**, are practically synonymous: You created it, You formed it. These terms actually have two different meanings. **בראתה** ("created") is usually used to indicate that something was created from nothing³². God brought our soul from nonexistence into existence. **צרצה** ("formed") means that God made me different from anybody else. I have different ideas and a unique personality. Thus, God created my soul in its body and then gave the soul its individual endowments. We were all created by God, yet we are all different, and hence we need both words.

בְּרַאֲתֶךָ נִפְתַּחַתָּה בְּ ("You blew into me"): in this phrase of the prayer, we emphasize our belief in the resurrection of the dead. The nations of antiquity did not believe in this concept; they thought it was ridiculous and they mocked it. In the Talmud,³³ there are discussions between the Rabbis and the Greek and Roman philosophers who did not believe in the resurrection of the dead. Therefore, the Rabbis always emphasized this concept. When we say the second blessing of the *Shemonah Esrei*, we repeat the phrase **מְזִיחָה הַמְתִים** ("Who raises the dead") many times. Once is not sufficient; we repeat it over and over to demonstrate how basic this belief is in Judaism.

תפלה شهرית-101 Tefila 101

Answer to Question 11

Guide To Jewish Prayer by Rabbi Isaiah Wohlgemuth, p. 22-23

The blessing (אלוקי נשמה “My God, the soul”) is a long blessing that deals with many ideas. In translation it reads: “My God, the soul that You gave me is pure. You created it. You formed it. You breathed it into me and You watch over it in my body. In the future, You will take it away from me,

but in the time of the resurrection of the dead,²⁶ You will restore it to me. As long as the soul is within me, I thank You, my God and God of my ancestors, Master of all things, Lord of all souls.” It ends with “Blessed are You, Hashem, Who restores the souls to the dead.”

This blessing also refers to restoring our souls to us every morning, because at night we are almost like dead; our body does not function to its full potential. The Greeks used to call sleep *adelphos thanatos*, “the brother of death,” so we thank God daily, as well as ultimately, in the time of the resurrection of the dead, for returning our souls to us.

וְאַתָּה עַתִּיד לְטַלֵּה מִמֶּנִּי

Guide To Jewish Prayer by Rabbi Isaiah Wohlgemuth, p. 26

In (“My God, the soul”), there is an interesting expression: (*אלוקי נשמה*) (“In the future, You will take it away from me”). We are realistic; we know that we will not live forever. We do not despair, however, because we know that there will come a time when we will be reawakened to a new life. This is a clear affirmation of the belief that our soul is pure, that there is no original sin, and that the resurrection of the dead will indeed occur.

עומר יישראלי בתפאהר

טוור אורח חיים הלכות תפילין סימן כה – וראיתי לא"א זיל שהיה מדקדק להניהם בשחיה מסדר הברכות, והיה מסדרם זה אחר זה עד עמר יישראלי בתפאהר, ואז היה מניהם ומן ר' עומר יישראלי בתפאהר לפי שהתפילין נקראין פאר שנאי (יהוקאל כד, יז) פארך חבוש עלייך. ונקראים תפילין פליילה שחן אותן ועדות לכל רואינו שהשכינה שורה, עליינו דבריבם כה, יז) וראו כל עמי הארץ כי שם הוא נקרא עלייך ודרשינן אלו תפילין שבראיש:

Translation: I saw my father, the Rosh, ז"ל, was careful to don his Tefillin while reciting the Birchos Hashachar. He would recite each Bracha in as a series of Brachos until he would reach the Bracha of Oter Yisroel B'Sifara. He would then stop and don his Tefillin and then recite the Bracha of Oter Yisroel B'Sifara since Tefillin are described as P'Air based on the verse: (Yechezkel 24, 17) Sigh silently, make no mourning for the dead, bind on your turban, and put on your shoes on your feet, and cover not your lips, nor eat the bread of men. They are described by the word: Tefillin which is derived from the word: Pelila; meaning they represent a sign and testified to all who see us that the Shechina rests over our heads as it is written: (Devarim 28, 10): And all the nations will see that you called by the name of G-d. Those words are interpreted to mean the Tefillin that are worn on our heads.

פאל- 1. תפארת, הוד, הדר - לפאל.

2. צניפ, כיימי לראש. (מילון שושן).

ילקוט יוסף קצישע' אורה חיים סימן כה' – הלכות תפילין – לו. הדא"ש היה מסדר את ברכות השחר עד ברכת עומר ישראלי בתפאה, ואו היה מניח תפילין, וمبرך עומר ישראל בתפאה, שהרי התפילין נקראו פאר, שנאמר פארך חבוש עליך, וההתפילין הם עדות שהשבינה שורה, על ישראל, שנאמר: וראו כל עמי הארץ כי שם הוא נקרא عليك ויראו מכם. ואחר שהניחת תפילין סיים שאר הברכות. ויש שמיניהם התפילין קודם ברכות השחר, וממשמשים בתפילין בעת ברכת עומר ישראל בתפאה. ומהנהנו על פי האר"י ז"ל לבך בתרלה את כל ברכות השחר וברכות התורה, ואחר כך מהעתפים בציית ומניהם תפילין. **ולקוי שם סי' כה העדרה לה. שארית יוסף חלק א' עמוד שכבה.**

Translation: The Rosh would recite the Birchot Hashachar consecutively until he reached the Bracha of Oter Yisroel B'Sifara. He would then stop and don his Tefillin and then recite the Bracha of Oter Yisroel B'Sifara since Tefillin are described as P'Air based on the verse: (Yechezkel 24, 17) Sigh silently, make no mourning for the dead, bind on your turban. Tefillin represent a sign and testify to all who see us that the Shechina rests over our heads as it is written: (Devarim 28, 10): And all the nations will see that you called by the name of G-d. Once he finished donning his Tefillin, he would proceed to finish reciting the other Birchot Ha'Shachar. Nevertheless, there are those who don their Tefillin before reciting Birchot Ha'Shachar. They follow the practice of touching their Tefillin while reciting the Bracha of Oter Yisroel B'Sifara. Our custom is to follow the practice of the AR'I, ז"ל who would first recite the Birchot Ha'Shachar and Birchot Ha'Torah and then would don his Talis and Tefillin.

ילקוט יוסף ציצית ותפילין הערות סימן כה' – דיני חליצת תפילין – ושליא יסיה דעתו – ב. ובמספר שעריו שלום על קיזור ש"ע (סי' י' אות קלן) כתוב שמנינו למשמש בתפילין של יד בברכת אויר ישראל בגבורה, ובברכת עומר ישראל בתפאה ממשמש בשל ראש.

Translation: In the book Sh'A Rei Shalom on the Kitzur Shulchan Aruch (Siman 10, Letter 133) the author wrote that it is the custom in his locality to touch the Tefillin of the hand while reciting the Bracha of Ozer Yisroel B'Gevura and while saying the Bracha of Oter Yisroel B'Sifara, to touch the Tefillin of the head.

סדר עבודה ישראל דף 55

סדר עטפתה וטליה.

קודם נערך צהיר טהרטמים מלאכה נטלית וט"כ פנידים מלאין. וקיים טהרטמים נטלא מין לנכוון
 נטליות לנחלות זיכו כדורי, וט"כ יתמא: בנטף אוין ייר איש רינק טלית מוחזקן, וחגיגתו מתקיימת:
הנני מתחנער בטלית שלציצת ברי לקיים מצות בורא בבחוב תורה
ושושולחים מציצת על בנטף בגריהם לדרכם. ובכך שאי מתחנער בטלית בעולם
באה קן תזקה נשמי לחתלבש בטלית נאה לעולם תקא בון ערן, אמן:

תפלה شهرית-101 Tefila

Translation: We don our Taleisim just before reciting Baruch Sh'Amar and then don our Tefillin.

ח'תשעה באב:

מנהגי ברלין

סימן רלו סעיף ב
בליל א' דר"ח הכריז המשם "עליה ויבוא", ובלייל ב' דר"ח הכריז "ראש חודש".¹

סימן רסב סעיף ג
אומרים לכה דודי בכל יו"ט, ואם חל יו"ט או חוה"מ בערב שבת מدلגן "התנער". וביום הכהפורים אין אומרים כלל "לכה דודי".²

סימן תקנות
בחשעה באב בשחרית לא ברכו ברכת **"עוטר ישראל בתפארה"** וברכו לפני תפילה מנחה.³

Translation: Siman 559: On Tisha B'Av during Shacharis they omitted the Bracha of Oter Yisroel B'Sifara but then recited the Bracha before Tefilas Mincha.

³ כן כתב היעב"ץ בספרו שעריו שמיין חיב הל' תשעה באב עמי' נג סעיף ד, ובסידור עברות ישראל (בער) עמי' 450, ובסדר הנחת ביהכ"ס דק"ק האג לרבי יצחק מאהרשהן צ"ל (כתבי בהולנדית) תרפ"ט סעיף 55. אולם ברוב קהילות אשכנז אמרו ברכה זו בשחרית.

Translation: So it was written in the Siddur Sha'Arei Shamayim, Vol. 2, Hilchos Tisha B'Av, p. 73, para. 4. In the Siddur Avodas Yisroel , p. 450, and in the book: Hanhagas Beis Haknesses of some congregations in Hag written by R. Yitzchok Maharshan, p. 689, para. 55, it is written: Nevertheless, in the majority of Ashkenazic communities, the Bracha is recited during Tefilas Shacharis on Tisha B'Av.

שיעור, לי כל צרכי

ילקוט יוסף קצוש"ע אורח חיים סימן מו – מהלכות ברכות השחרר-יב. יש נהנים שביום הכהפורים ובתשעה באב אין מברכים ברכת "שיעור, לי כל צרכי", שנתקנה על לבישת נעליים, וכמבוואר בברכות דפס, ב), וימים אלו אסורים בנעלית הסndl, לבן אין מקום לברך ברכה זו. אולם יש אומרים שצריך לברך ברכה זו גם ביום אלה, שעל מנהנו של עולם הוא מברך, והברכה היא גם על שאר צרכיהם, ועוד שניגלים לנעל נעלים שאינם של עור, שמהתרים גם ביום אלה, וגם יש נעלים מנעלים של עור במצויא יום הכהפורים ובמצויא תשעה באב עם זאת דכוכבים.

Translation: Some follow the custom on Yom Kippur and Tisha B'Av not to recite the Bracha of "Sh'Asa Li Kol Tzarchi" which was instituted to praise G-d for providing mankind with the means to wear shoes. Since wearing shoes on those days is prohibited, they omit the Bracha. Nevertheless, others hold that we should recite that Bracha on Yom Kippur and Tisha B'Av since other people in the world are wearing shoes and the Bracha covers other needs as well. In addition, we do wear shoes that are not made from leather. Also we are permitted to change into leather shoes once the fast days have ended.

Rule:

אין לדוחסף עוד על אילו ברכות שנתקנו רק כמו שנזכרים בוגמר ואיליהן אין לדוחסף ומהן אין לגרוע.

תפלה שחרית-101 Tefila

Translation: It is not proper to introduce blessings that do have their source in the Talmud. Do not add and do not subtract from those that are referred to in the Gemara.

הנתן ליעף כה

ספר האנור דלאכט ברכות סימן פי-ובסדר אשכנו מוסיפים ברכה אחת הדנתן ליעף כה ונתקנה על אדם מפקיד נשמהו ביד כי עיפה ומחזרה לו חדש לשון הטורים ואני המחבר קבלתי מרבות שאין לדוחסifik עוד על אילו ברכות שנתקנו רק כמו שנזכרים בוגרא ועליהם אין לדוחסifik ומהן אין לנרווע. ואפלו על הברכה מהנתן ליעף כה ראייתי מקטרנים מאחר שאינה נזכרת בגמרא.

Translation: In the prayer books of the Ashkenazim, they add one more Bracha: ‘He who Gives Strength to the Tired’. The Tur explains that the Bracha was composed due to a person entrusting his tired body to G-d and G-d then returns it to him renewed. I learned from my teachers that it is not proper to introduce blessings that do have their source in the Talmud. Do not add and do not subtract from those that are referred to in the Gemara.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן מו’ סעיף ו’יש נהגין לברך: הנתן ליעף כה, ואין דבריהם נראין. רגה: אך המנהג פשוט בבני האשכנזים לאומר. Translation: There are those who recite the blessing: “He who Gives Strength to the Tired” but their position is not well founded. Ramah: But the custom is prevalent among Ashkenazim to recite the Bracha.

עלם הרפיילות ר' אליהו מונק) –נתן ליעף כה–ברכה זו אינה נזכרת בדברי הトルמוד שהבאו לעיל. היא הוכנעה לשורה ברכות השחר רק בתקופה מאוחרת יותר. בעבר, כאשר האדם עיף ויגע מעבודת היום המפרכת דגוף, הוא מפקיד נפשו לה, והי’ מחזרה לו בברך, אחר שהחליף כה והתרען (טוור או"ת, סי’ מו). לפि דברי “עין תפלה” ר' אריה ליב גורדון אפשר להסביר תקנה מאוחרת זו של חכמי אשכנו בנימוק אחר: מתקד לחין הרדייפות האכזריות, שהיו עלילות לכלות למגורי כוחו של ישראל, הם החליטו לעודר את העם ולהילבשו דבר עידוד זה בטעוף של ברכה כללית לפני ה’ הנתן ליעף כה, ובקשר מהוכם היিירו אורתו עם הברכות הקודמת לו: “אוזר ישראל בגבורה, עוטר ישראל בתפארה.”

Translation: “Who Gives Strength to the Tired-” This blessing is not recorded in that part of the Talmud that we previously quoted. The blessing was inserted within the Birchot Haschachar only in a much later era. At night, when Man is tired from the work of the day that oppresses his body, he deposits his soul with G-d. G-d then returns to Man his soul in the morning after injecting new strength and making the Man feel renewed. According to the words of the Iyun Tefila (Rabbi Aryeh Leb Gordon) it is possible to explain this late innovation by the Ashkenazic sages as based on another factor. Because of the oppression of the mean spirited expulsions which could have led to a complete sapping of the Jewish people’s strength, our Sages decided to revive the spirit of the people by creating a form of encouragement by way of a general blessing of G-d giving strength to the tired. As a clever twist they placed the blessing after the blessings: “Who Girds Israel with Might” and “Who Crowns Israel with Glory.”

מלביש of ברכה, הנתן ליעף כה of ברכה after reciting the אדר' ז'ל ערדומים:

תפלה شهرית- 101 Tefila

בן איש חי- הלבכות שנה ראשונה פרשת ויישב אותה חי- ביאור ברכות "מלביש ערומים" ו"הנחתן ליעף בה": אחר מלביש ערומים יברך הנחתן ליעף בה (שז"ע או"ח מו ח) ושתי ברכות אלו נתקנו על מלבושים הנפש שיש אדם מאבד לבוש נפשו לרמי ודקב"ה בחסדו נתן לו לבוש חדש כי ערומה היא. ויש אינו חוטא כ"כ לאבד הלבוש לרמי אלא רק מהלישו ודקב"ה בחסדו נתן לו בהזקון בכל יום כאשר מחויר לו נשמהתו בברך.

Translation: Explanation of the Blessings: "Who Clothes the Naked and Who Gives Strength to the Tired- " After making the blessing: Who Clothes the Naked, he should recite the blessing: Who Gives Strength to the Tired. These two blessings were authored concerning the wardrobe of the soul. There are those individuals whose sins cause their souls to become bare but G-d in his mercy gives these people new clothing each day. And there are those who do not sin so much that their souls become bare but they still become weak and G-d in His mercy gives them strength each day when G-d returns their souls to them.